

Теория и история государства и права, философия права

CZU 342.3+821.135.1(478).09

DESPRE ÎNFIRIPAREA STATALITĂȚII MOLDOVENEȘTI DUPĂ DATELE LUI CANTEMIR

Octavian BEJAN,
doctor în drept, criminolog,
Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată

REZUMAT

Știința nu s-a lămurit pînă la capăt cu înfiriparea Moldovei. Această nelămurire face mult rău vieții obștești și legăturilor dintre țări. Se cer noi încercări de a aduce lumină asupra acestei laturi a țării noastre. Pentru a izbuti, am ales datele din cartea *Descrierea Moldovei*, scrisă de Dimitrie Cantemir. Am folosit metoda analizei de conținut (metodă empirică) și metoda construcției abstracte (metodă teoretică). Ca urmare a cercetării înfăptuite, am descoperit că tălmăcirea datelor din lucrarea pomenită nu și-a atins, nici pe de parte, capătul și că pot să fie dezvăluite multe alte cunoștințe despre înfiriparea statalității moldovenești și despre trecutul și ființa neamului nostru. De asemenea, tâlcuirile noastre adevăresc teoria domnului Andrei Groza și dau peste cap toate teoriile cu care ne-am obișnuit, în afară de părerile unor oameni de știință, care n-au fost însă dezvoltate pînă la o teorie științifică cuprinzătoare. După părerea noastră, se cere să ne punem întrebări despre măsura în care editorii acestei cărți o lasă așa cum a fost ea scrisă de Dimitrie Cantemir.

Cuvinte cheie: *Moldova, statalitate, Cantemir.*

SUR LA CONSTITUTION DE L'ÉTAT MOLDAVE D'APRÈS LES DONNÉES DE CANTEMIR

Octavian BEJAN,
docteur en droit, criminologue,
Institut des Sciences Criminelles et Criminologie Appliquée

RÉSUMÉ

La science n'a pas éclairé jusqu'au bout la constitution de la Moldavie. Cette incertitude fait beaucoup de mal à la vie sociale et aux relations entre pays. Sont nécessaires nouvelles tentatives d'apporter de lumière sur ce côté du notre pays. Pour réussir, nous avons choisi les données comprises dans le livre « Description de la Moldavie », écrit par Dimitrie Cantemir. Nous avons utilisé la méthode de l'analyse du contenu (méthode empirique) et la méthode de la construction abstraite (méthode théorique). À la suite de la recherche accomplie, nous avons découvert que l'interprétation des données présentées dans l'ouvrage mentionnée n'a pas attendu, presque, sa fin et qu'on peut y trouver beaucoup d'autres connaissances sur la constitution de l'état moldave et sur le passé et l'être de notre nation. Aussi, nos interprétations confirment la théorie de Monsieur Andrei Groza et renversent toutes les théories habituelles pour nous, moins les opinions de certains chercheurs, qui n'ont pas été développées jusqu'une théorie scientifique complète. Selon notre opinion, il faut se poser des questions sur la mesure dont les éditeurs de ce livre ne changent pas la forme et le contenu originel.

Mots clés: *Moldova, état, Cantemir.*

Problema. Statalitatea Moldovei și, ca urmare, a tuturor urmașilor acesteia, adică Basarabia, România, Republica Sovietică Socialistă Moldovenească și Republica Moldova nu încetează să stîrnească dezbatere aprinsă în lumea cercetătorilor științifici ai trecutului și ai celor din ramura dreptului. Această frământare din lumea științifică ne spune că cercetările de pînă acum nu au adus destulă lumină în această privință. Se cere, deci, a desfășura noi și noi cercetări științifice, pînă la o limpezime

îndestulătoare. De aceea, am întreprins o cercetare științifică, ale cărei descoperiri le înfățișăm în această lucrare.

Actualitatea temei de cercetare. Republica Moldova este răvășită de păreri opuse despre înfiriparea Țării Moldovei și, ca urmare, despre obîrșia și viitorul Republicii Moldova. Aceste ciocniri de păreri și de tendințe au năpădit întreaga obște, vîdindu-se în știință, cultură, învățămînt, ziaristică, politică, economie și chiar în viața de zi cu zi. Ele tulbură pacea

obștească și împiedică dezvoltarea obștii. Suferă și oamenii, căci le strică unora soarta. Mai mult decât atât, se iscă neînțelegeri între unele țări, îndeosebi între Republica Moldova, România, Ucraina și Federația Rusă. Neînțelegerile dintre aceste state aduc, din când în când, flacăra războiului în această parte a lumii. Nu poate să fie ruptă de această nodea [1] nici dezbinarea Republicii Moldova, adică nesupunerea locuitorilor din partea stîngă a Nistrului.

Scopul și sarcinile cercetării. Cercetarea științifică, ale cărei descoperiri au fost cuprinse în această lucrare, a urmărit scopul de a căpăta noi cunoștințe despre înfiriparea Moldovei ca un stat de sine stătător. Pentru a atinge acest scop, a fost prevăzută îndeplinirea următoarelor sarcini: a) a fructifica într-o măsură mai mare *Descrierea Moldovei*, făcută de Dimitrie Cantemir, și b) a lărgi înțelegerea moștenirii științifice deosebite pe care a lăsat-o academicianul Dimitrie Cantemir.

Metodele aplicate și materialele folosite. Pentru înfăptuirea cercetării științifice, ale cărei descoperiri sînt împărtășite lumii științifice în lucrarea noastră, am folosit metoda analizei de conținut, care a țintit cartea *Descrierea Moldovei*, scrisă de Dimitrie Cantemir, domnitor al Moldovei, și metoda construcției abstracte, cu care au fost tălmăcite faptele din cuprinsul acestei lucrări științifice. Am ales această lucrare, deoarece Dimitrie Cantemir a fost și cercetător științific, și domnitor al țării, ceea ce înseamnă că a cunoscut multe din scaunul de domn, dar și le-a cernut și înfățișat cu obiectivitate științifică.

Rezultatele obținute și dezbateri. *Descrierea Moldovei* este o mare comoară pe care ne-a lăsat-o moștenire Dimitrie Cantemir. Ea nu și-a pierdut scîlpirea nici după atîtea veacuri și ne îndoim că o va pierde vreodată.

Cartea despre care vorbim este cu atît mai prețioasă, cu cît puțini înaintași au lăsat după ei lumină asupra timpurilor pe care le-au trăit sau despre care au aflat de la alții, mai cu seamă de la cei care le-au cunoscut.

Este o lucrare care cuprinde date alese cu multă înțelegere a lucrurilor și cugetări făcute cu o mare putere de gîndire. Partea covîrșitoare a lucrărilor științifice de astăzi, cînd știința pare să fi atins o înflorire nemaipomenită, pălesc vădit în fața ei.

Despre tendința cercetătorului de a cunoaște limpede starea de fapt ne vorbește, bunăoară, următoarea frîntură din cartea sa strălucită: „Moldova se întinde în lățime de la 44o 54' pînă la 48o și 51'. Lungimea ei este nehotărîtă dar cei mai mulți geografi așează marginea ei apuseană, care atinge Transilvania, la 45o 35'; capătul ei dinspre răsărit, care face un unghi ascuțit la Akerman, numită de locuitori Cetatea Albă, îl socotesc la 53o 22'.”

Strălucește lucrarea lui Cantemir și sub latura frumuseții limbii în care a fost scrisă. Rar dai de așa scrieri măiestre. Iată cîteva pilde: „Toată țara pe care o numim astăzi Moldova”, „După ce acest popor pierdu pe regele Decebal”, „Cea mai mare parte a Moldovei noastre, așezată între Dunăre și Prut” sau „cînd cercetă ținuturile învecinate și găsi cîmpuri roditoare cu ape îmbelșugate, tîrguri, cetăți întărite, dar părăsite de locuitori, povesti alor săi despre cele descoperite”.

Este o nimica toată ceea ce s-a înțeles pînă acum din această scriere științifică. Nici tălmăcirile noastre, pe care le înfățișăm în rîndurile care urmează, nu pot să umple acest mare gol. Socotim că cercetătorii științifici din toate ramurile științei trebuie să pună umărul la descoperirea tuturor înțelesurilor și tîlcuirea tuturor datelor cuprinse în această lucrare atît de știută, dar atît de puțin înțeleasă.

Această carte este o scriere de frunte printre toate cîte au fost făcute vreme de mii de ani.

Descrierea Moldovei, făcută de academicianul Dimitrie Cantemir, aduce lumină și asupra înfiripării statului Moldova. Anume asupra acestei laturi s-a îndreptat cercetarea noastră, ale cărei descoperiri le înfățișăm în această lucrare.

Cantemir îmbrățișează părerea celor care socotesc că neamul nostru se trage din romani. El zice următoarele: „În epoca următoare, cînd Imperiul Roman a început să decadă, barbarii – și anume sarmații, hunii și goții – au pustiiit Moldova de mai multe ori și au silit pe coloniștii romani să fugă în munți, ca să caute loc de adăpost împotriva cruzimii lor, în partea muntoasă a Maramureșului. După ce au viețuit acolo cîteva sute de ani, apărați ca într-o cetate naturală, cu voievozii și legile lor, deoarece populația s-a înmulțit peste măsură, Dragoș, un fiu al voievodului lor Bogdan, se hotărî în cele din urmă către anul să cuteze un marș peste munți, spre răsărit, însoțit la început numai de trei sute de oameni, ca și cum ar pleca la vînătoare.”

Se pare că Cantemir s-a oprit la această părere, pentru că era cea mai răspîndită și părea cea mai întemeiată din cele auzite și citite de el. Putem să vorbim acum despre un alt trecut al țării, în lumina descoperirilor științifice făcute de puțin timp de către Andrei Groza [2], dar și de către noi [3; 4]. În lumina acestor descoperiri științifice capătă tărie și limpezime și descoperirile altor oameni de știință, ale celor care s-au opus teoriei romanizării și latinității.

Nu i-a scăpat învățatului nostru nici faptul că locuitorii din părțile noastre sînt numiți în tare multe feluri, un fapt de mare însemnătate după socotințele noastre. Caută să limpezească cîtuși de puțin această pestriție, grăind despre „felurile numiri date de hoardele care s-au perindat pe cursul vremii”. După ce a citit numeroase cărți în felurite limbi, din cele

mai vechi sau mai noi, marele nostru cărturar ne înștiințează că grecii ne numeau „cînd geți, cînd daci”, dar că „sub stăpînirea romanilor s-a statornicit numirea de daci”, turcii numeau „țările supuse” după numele cîrmuitorului (bunăoară, Moldova a fost numită Bogdan de aceștia). Cantemir ne mai spune următoarele în această privință: „Întoarsă în acest chip stăpînitorilor de odinioară, țara își pierdu, odată cu legile trase din dreptul civil roman, și numele dacic și latinesc și atît străinii, cît și locuitorii ei înșiși îi ziseră Moldova, după apa Moldei.” Să înțelegem că aceste pămînturi și-au păstrat, timp de peste o mie de ani, numele Dacia, chiar dacă au fost locuite ba de sarmați, ba de huni, ba de goți?

El ne spune că Ungaria de astăzi era locuită de geți, cel puțin pînă și în timpul stăpînirii romane, făcînd deosebire între Ungaria și Transilvania.

După cum spuneam, ivirea Moldovei este legată de înmulțirea romanilor, care s-au ascuns în munți, cei din Maramureș, atunci cînd împărăția romană a crăpat, și nevoia de-a se întinde pe noi pămînturi, care s-au golit între timp de prădătorii de odinioară (sarmați, huni și goți, după Cantemir). Privitor la sarmați, vom spune că marea care acoperea pămînturile moldovenești este numită Sarmată (Sarmatică). Această denumire poate să se tragă din cuvîntul sare. Vedem o legătură între toate aceste cuvinte, nu numai de sunete, ci și de înțeles. Atunci cînd vorbește despre trecutul nostru și al lumii, Cantemir îi pomenește pe sciți, sarmați, huni și goți. Este de neînțeles însă cum aceste neamuri, care au fost numeroase și au stat pe pămînturi întinse, și-au pierdut urma atît de ușor. Mai întemeiate ni se par vederile lui Andrei Groza în această privință, dar și a altor cercetători științifici.

Cantemir ne mai spune că „După aceea, cînd cercetă ținuturile învecinate și găsi cîmpuri roditoare cu ape îmbelșugate, tîrguri, cetăți întărite, dar părăsite de locuitori, povesti alor săi despre ceea ce descoperise, îndemnîndu-i să pună stăpînire pe pămîntul acesta atît de roditor.” Nu este deloc limpede. Orașele și cetățile repede se dărîmă atunci cînd sînt părăsite. Vedem ce se întîmplă în satele noastre de azi. Vedem ce se întîmplă și cu orașele părăsite (bunăoară, Detroit în Statele Unite ale Americii, după închiderea uzinei de mașini). Cum au rămas oare ele neatînse? De ce locuitorii ar părăsi niște locuri atît de roditoare?

Ni se pare că Cantemir descrie cel mai bine înfiriparea Moldovei. Ceilalți au făcut-o strîmb, deși au plecat de la cele scrise de acesta. Ca urmare, cele întîmplate par mai curînd o poveste. Este de vină, pe semne, slaba gîndire științifică a acestora, chiar dacă au luat doctorate și au ajuns academicieni. Poate că ei au vrut să înlătore unele nepotriviri, dar s-au încurcat mai tare în spusese lor.

Așa cum o face de obicei, Cantemir caută și de această dată dovezi, dincolo de mărturiile înaintașilor sau de scrierile din străinătate. El face legături între întîmplări (căutare, vînătoare ș.a.) și locuri, (Maramureș, răsărit ș.a.), nume (Molda, Roman ș.a.), vietăți (zimbru, cățea ș.a.), însemne (stemă)... Nelămuriri rămîn întotdeauna în toate, așa că nu puteau să lipsească nici din cele gîndite și scrise de Cantemir, bunăoară: Cît de mulți erau cei veniți? De ce s-au întins pe aceste pămînturi? De ce s-au oprit unde s-au oprit cu înaintarea (doar pămînturile de peste Prut nu se aflau sub stăpînirea unei alte țări, abia după înființare au fost cuprinse în statul moldovenesc, fără ca cineva să tăgăduiască această alipire)? De ce hotarele țării erau atît de bine trase de la bun început? De ce nu vorbeau latina, odată ce au stat ascunși de năvălitori? De ce s-au lăsat de normele din dreptul civil roman, de care s-au călăuzit mii de ani? ...). Nenumărate alte nepotriviri au fost văzute de alți cercetători științifici ai trecutului nostru. În ceea ce privește teoria îmbrățișată și înfățișată de Cantemir, vom adăuga încă două socotințe, care ni se par mai însemnate. Una ține de faptul că și pe pămîntul cuprins de Moldova sînt munți, în care au putut să se aciuzeze și să se ferească de năvăliri romanii, iar cealaltă ține de Muntenia, care se numea Țara Rumînească și care s-a ivit înaintea Moldovei, deși nu la mare depărtare (loc și timp), dar despre care Cantemir nu pomenește nimic. Este adevărat că el spune că și moldovenii, și muntenii erau numiți de străini „akvlach” (turci și tătari) sau „vlahi, adică valși sau italieni” (leși și ruși), ceea ce înseamnă că erau socotiți de același neam sau un tot întreg, deși nu era vreo țară care să-i unească altfel decît prin sînge, limbă, obiceiuri... Trebuie să nu scăpăm din vedere faptul că limba italiană și latină se aseamănă cel mai mult cu limba vorbită de moldovenii și muntenii. Ne spune multe și faptul că muntenii își numeau țara Țara Rumînească, iar moldovenii le-o numeau Muntenia. De ce? Pentru că și moldovenii se socoteau ca neam rumîni. Nu le plăcea că muntenii au pus numele neamului în numele țării, cu toate că această țară nu-i cuprindea pe toți rumîni sau, mai bine spus, pe toți vorbitorii de rumînă, avînd în vedere teoria domnului Groza. Muntenii s-au gîndit însă că ceilalți rumîni se vor alipi cu timpul la noua țară înființată, ceea ce nu s-a întîmplat mult timp. Din opus, s-a înfiripat o nouă țară – Moldova. Nici de această dată Cantemir nu vorbește despre ardeleni (ar + deal), deși aceștia vorbeau aceeași limbă ca moldovenii și muntenii, mai puțin ungerii care s-au aciuat printre ei, cei mai mulți aflîndu-se la mare depărtare de Ungaria de astăzi, deci de partea covîrșitoare a ungerilor. Poate că i s-a părut că cititorul va face singur legătură între toate aceste lucruri... În fapt, urmașii nu prea s-au lămurit în această privință, iscîndu-se numeroase

tălmăciri opuse. De adăugat că, de rînd cu numele de *akvlach* și *vlah*, se întîlnește și numele de valah, alcătuit după părerea noastră din cuvîntul *val* (val + ah), după valurile de apărare înălțate de romani, care sînt cunoscute și cu numele *valul lui Traian*. Și acest fapt ne spune că muntenii și moldovenii erau priviți, pînă la alcătuirea țărilor, ca un tot întreg. Însuși Cantemir folosește numele „Valahia” în scrierea sa. Numele *vlah* și cele asemănătoare vin, mai curînd, de la străini, care au preschimbatoarele numele *valah*, în felul în care le venea mai ușor să rostească în limba lor. Unii străini nu au schimbat rostirea. Această numire ne mărturisește că oamenii din trecut, chiar și cei fără carte, știau bine locurile, oamenii și trecutul acestora. Nu erau atît de înapoiți pe cît li se pare sau le place să creadă unora.

Privitor la Basarabia, Cantemir spune următoarele: „Fiindcă o parte a țării este muntoasă, și anume cea dinspre Transilvania, iar cealaltă este șes, anume cea dinspre Ucraina leșească, Basarabia și Dunăre, clima nu este la fel peste tot.” După cum vedem, cercetătorul nu pune Ardealul în cuprinsul Ungariei, iar Basarabia – în cuprinsul unei alte țări. Cantemir le privește ca pe niște pămînturi de sine stătătoare, așa cum erau privite, mai curînd, de toată lumea și așa cum au fost și cele din Muntenia și Moldova, pînă la înființarea acestor țări. Ardealul nu îl numește cu un cuvînt unguresc, în timp ce pe Basarabia o numește cu un cuvînt de-al nostru, și ca alcătuire, și ca înțeles istoric. Prin urmare, se cere o nouă vedere a lucrurilor în această privință. De altfel, nici nu este un cuvînt unguresc care să numească pămînturile din Ardeal. Ungurii au folosit cuvîntul rumînesc Ardeal (ar + deal), prefăcîndu-l așa, încît să se potrivească cît mai bine cu limba lor, adică Erdely [5]. Cuvîntul „Transilvania” este latin, deci a fost născocit într-o altă țară și era folosit de cele mai multe țări. Poate că a fost o legătură între Ardeal și Ungaria, dar ea nu a fost, cel puțin întotdeauna, o legătură de supunere sau de cuprindere. Mai mult decît atît, după Cantemir, descălcătorii Moldovei au venit din Ardeal (din Maramureș). Dacă Ardealul ar fi fost pămînt unguresc, atunci toți domnitorii unguri ar fi pretins dreptul asupra pămînturilor moldovenești și supunere față de coroana ungurească, ceea ce nu s-a întîmplat niciodată. Mai mult decît atît, cine a fost Dragoș de a fost urmat și i s-a supus atîta lume? Ni se spune că a fost fiul unui voievod (Bogdan). Tot Cantemir ne spune, în altă parte a lucrării sale, că voievozii erau căpetenii de oști. Tot voievod el le spune domnitorilor. Două denumiri pentru cîrmuitorul țării? De ce? Este adevărat că domnitorul era și cîrmuitorul oastei în timp de război, așa cum se întîmplă și în zilele noastre (cu cuvinte străine, trădătoare se spune astfel: Președintele țării este comandantul suprem al armatei), deși oastea avea o căpetenie, numită „hatman” în Moldova. Să

înțelegem că Bogdan era un domnitor sau un hatman care și-a părăsit domnitorul? Cine i-a fost atunci domnitor? De ce nici o altă țară nu a pus la îndoială neatîrnarea noii sau noilor țări, adică Muntenia și, apoi, Moldova? Se cere o nouă tălmăcire a faptelor adunate pînă acum. Cantemir nu scăpa din vedere asemenea amănunte, ne-o dovedește și mărimile țării, pe care le-a arătat cu precizie (lățime de la 44o 54’ pînă la 48o și 51’ și lungimea de la 45o 35’ pînă la 53o 22’).

Pentru a înțelege mai bine trecutul nostru și al lumii, este nevoie, după părerea noastră, să înțelegem că țările și obștile s-au înfiripat și s-au destrămat neîncetat. Războaiele și alți factori făceau ca mulțimea oamenilor să crească și să descrească. Ca urmare, pămînturile ba se umpleau, ba se deșertau de oameni. Erau născocite noi limbi, care împărțeau din nou pămînturile și oamenii.

Ne pare grăitor și faptul că capitulul în care Dimitrie Cantemir vorbește despre trecutul neamului și al țării în cartea sa este numit „Despre numele cel vechi și cel de acum al Moldovei”. Nu în zădar dezbaterile despre numirea neamului și a țărilor rumînești nu încetează nici astăzi.

De altfel, cărturarul și cercetătorul nostru nu a vorbit niciodată despre o limbă moldovenească în lucrarea sa. Nu a numit-o. A spus numai că se trage din limba latină. Este adevărat că cercetările noastre științifice [3; 4], ca și cele înfăptuite de alți cercetători științifici [2], au dezvăluit altceva, și anume: pe de o parte, limba latină, ca și celelalte limbi europene, dar și altele (arabă, turcă...) se trag din limba rumînă, iar pe de altă parte, buchile latine sînt, de fapt, rumînești.

Cantemir nu știa cum să numească limba vorbită în Moldova lui. Pe de o parte, el presupunea că moldovenii sînt romani. Tot el a spus că numele țării nu este legat nicidecum de numele neamului. Pe de altă parte, limba grăită pe plaiurile moldave nu era aceeași cu latina. Se aseamăna și italiană cu latina, dar nimeni nu îi zicea așa. Mai mult decît atît, aceeași limbă se vorbea și în Muntenia, și în alte părți. Să o numească muntenească muntenii? Cum să o numească cei care trăiau sub sceptru unguresc, căci de acolo au venit moldovenii din spusele lui? Se lega ca nuca de perete. Cantemir era prea deștept și potcovit științific pentru a face o asemenea gogomănie. Nu putea să îi zică romană, căci toată lumea spunea că romanii au vorbit latina. Nu a zis că este slavă, deși a crezut că un șir de cuvinte se trag din limbile slave. Slavii nu înțelegeau nici o boabă din limba noastră, dar înțelegeau alte limbi slave, deci nu puteai nicidecum să o pui printre acestea. Nu i-a zis nici valahă. Poate că marele om de știință știa că acest nume nu are trecut îndepărtat? Ne îndoim că a trecut ușor peste această necunoscută. Cugetul lui iscoditor nu putea să nu încerce să aducă lumină

asupra acestei laturi a neamului și a țării, o latură deosebită de mare însemnătate în toată lumea. Nu a izbutit să o facă, de aceea a tăcut, dar tăcerea lui a fost grăitoare. Presupunem că și acest gol din cunoștințele despre neam și țară l-a făcut să se îndoiască de părerea romanizării și latinității pe care a îmbrățișat-o cu destulă neîncredere.

Ținem să spunem, în încheiere, câteva lucruri despre tipărirea lucrărilor lui Dimitrie Cantemir. Cei care le tipăresc trebuie, neapărat, să spună, cititorului, cu ce buchii și-a scris lucrările Cantemir. De asemenea, ei nu pot să schimbe cuvintele pe care le-a folosit cărturarul nostru sau felul în care acesta le-a scris, cel puțin fără a-l înștiința pe cititor. Toate aceste schimbări îngreunează cercetarea științifică și îl fac pe cititor să înțeleagă greșit unele fapte și ziceri ale lui Dimitrie Cantemir.

Întrucât veacurile XIII-XVIII a fost un răstimp de aur și de mare faimă în trecutul neamului, se cuvine să fie cercetate științific în chip deosebit. O cunoaștere foarte bună a acestor vremuri ne călăuzește spre descoperirea tainelor unei bune rânduiri a vieții obștești și deci ale unei vieți mai bune.

Concluzii. Tălmăcirea datelor înșirate în lucrarea științifică *Descrierea Moldovei*, scrisă de către Dimitrie Cantemir, vorbim despre acea tălmăcire care a fost făcută pînă acum de cercetătorii științifici, este departe de a-și fi atins marginile. Tîlcuirile noastre adevărate teoria domnului Andrei Groza și dau peste cap toate teoriile cu care ne-am obișnuit, în afară de

părerile unor oameni de știință, care n-au fost însă dezvoltate pînă la o teorie științifică cuprinzătoare. Este nevoie, prin urmare, a întreprinde noi cercetări științifice în această privință. Editorii acestei lucrări de mare însemnătate științifică o schimonosesc, împiedicînd astfel fructificarea ei științifică. Mai rău decît atît, aceste schimbări îi împing pe cercetătorii științifici la concluzii greșite.

Referințe bibliografice:

1. Problemă, neologism.
2. Groza Andrei, *Limba rumână – fundament al nașterii civilizației umane*, Chișinău, 2018.
3. Bejan Octavian, *Despre limba noastră*, în „Culegere de studii sociale”, ediția a IV-a, Chișinău, 2018.
4. Bejan Octavian, *Mic cuvîntar de limbă rumînă*, Chișinău, 2021.
5. Faptul că cuvîntul „erdo” are înțelesul de pădure în limba ungurească ne spune că ungerii sînt rumîni și că limba ungară s-a născut din limba rumînă.

INFORMATII DESPRE AUTOR

BEJAN Octavian – doctor în drept, criminolog,
Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată;

INFORMATIONS SUR L'AUTEUR

BEJAN Octavian – docteur en droit,
criminologue, Institut des Sciences Criminelles et
Criminologie Appliquée;
octavian.bejan@gmail.com